

ویژه نامه هفته وحدت

موضوع مقاله :

اتحاد اسلامی در نگاه استاد شهید آیت الله مطهری (ره)

نویسنده:

برگرفته شده از آثار استاد مطهری

منبع مقاله :

مجله امان ، شماره ۲۷

شهید آیت الله مطهری(ره) وحدت اسلامی را ضروری ترین نیاز عصر کنونی می دانست و در لابه لای آثار خود به صورت گسترده آن را مورد توجه قرار می داد. ایشان، درمان بسیاری از دردهای جهان اسلام را در اکسیر حیات بخش وحدت جست و جو می کرد و آن را مهم ترین راهبرد مسلمانان در نیل به قلّه های تعالی و بالندگی می دانست؛ چنان که در مقدمه مقاله الغدیر و وحدت اسلامی می نگارد: «مصلحان و دانشمندان روشن فکر اسلامی عصر ما، اتحاد و همبستگی ملل و فرّق اسلامی را خصوصاً در اوضاع و احوال کنونی که دشمن از همه جوانب به آنها هجوم آورده و پیوسته با وسایل مختلف در پی توسعه اختلافات کهن و اختراع اختلافات نوین است از ضروری ترین نیازهای اسلامی می دانند. اساساً چنان که می دانیم وحدت اسلامی و اخوت اسلامی سخت مورد عنایت و اهتمام شارع مقدس اسلام بوده و از اهمّ مقاصد اسلام است. قرآن و سنت و تاریخ اسلام، گواه آن می باشد».^۱

در این نوشتار، گوشه ای از اندیشه های این متفکر اسلامی و مصلح بیدار را در زمینه وحدت اسلامی در اختیار خوانندگان گرامی قرار می دهیم:

قرآن و وحدت

الف. در سوره آل عمران، آیه ۱۰۳ آمده است: «وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا؛ یعنی؛ همه با هم ریسمان الهی را محکم بگیرید و پراکنده نشوید.»

این آیه با کمال صراحت به موضوع «با هم بودن» و با هم دستوره‌های الهی را شنیدن و پراکنده اجرا نکردن توجه کرده است. اندک توجهی به مفهوم آیه می‌رساند که عنایت این کتاب آسمانی به این است که مسلمانان متفرق و پراکنده نباشند.

ب. سوره آل عمران، آیه ۱۰۵ می‌فرماید: «وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ؛ یعنی شما مانند دیگران (پیروان سایر ادیان) مباشید که پس از آن که آیات روشن الهی بر ایشان آمد، فرقه فرقه شدند و اختلاف پیدا کردند؛ برای چنین کسانی عذاب عظیم است.»

مفهوم این آیه نیز واضح است. این آیه مخصوصاً به تفرقات مذهبی، یعنی فرقه فرقه شدن‌ها و به وجود آمدن مذاهب، اشاره می‌کند؛ زیرا این نوع اختلافات از هر نوع دیگر خطرناک‌تر است. جالب توجه این است که آیه ۱۰۴ که در میان این دو آیه قرار گرفته، می‌فرماید: «وَلَتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ»؛ یعنی باید جماعتی از شما دعوت به خیر و صلاح و نیکی بکنند، امر به معروف و نهی از منکر نمایند و همانا آنها هستند که رستگاراند.

ببینید، آیه ای که در میان این دو آیه قرار گرفته است، آیه دعوت به خیر و امر به معروف و نهی از منکر است. این برای آن است که قرآن کریم می‌خواهد بفهماند که همواره باید از طریق دعوت به خیر و صلاح و امر به معروف و نهی از منکر این وحدت محفوظ بماند. اگر این استوانه اسلامی، یعنی اصل دعوت و ارشاد و امر به معروف و نهی از منکر بخواهد، وحدت اسلامی و اتحاد مسلمانان نیز از میان می‌رود.

ما مسلمانان، دعوت و ارشاد و امر به معروف و نهی از منکر داریم، ولی چون هدف‌های اسلامی را نمی‌شناسیم، مخصوصاً از هدف‌های بزرگ و اساسی و اصولی اسلام بی‌خبریم، از اسلام فقط با یک سلسله دستورهای ظاهری که مربوط به قشر اسلام است نه لبّ و مغز آن آشنایی داریم، هر وقت به فکر دعوت و ارشاد می‌افتیم، از حدود مسائل ساده اخلاقی و عبادی تجاوز نمی‌کنیم و حال آن که یکی از هدف‌های بزرگ اسلام، بلکه بزرگ‌ترین هدف اسلام در امور عملی، وحدت و اتفاق مسلمانان است. اولین وظیفه داعیان و ارشاد کنندگان و آمران به معروف و ناهیان از منکر این است که در طریق وحدت مسلمانان بکوشند؛ در طریق همان چیزی بکوشند که مورد نزول این آیه کریمه است.

ج. «أَقِمْوْا الدِّينَ وَ لَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ»؛^۲ یعنی دین را به پا دارید و در آن پراکنده نشوید آن چه تو به آن دعوت می کنی بر مشرکین گران و دشوار است.»

این آیه کریمه می خواهد بفهماند که چون مخالفان اسلام با هدف های اسلامی مخالفند، آرزومند تفرق و پراکندگی آنها می باشند و از وحدت مسلمانان می ترسند. آنها هستند که آتش های تفرقه و اختلاف را دامن می زنند و برای وحدت مسلمین، مانع ایجاد می کنند.

د. «وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَ تَذْهَبَ رِجْكُمْ»؛^۳ یعنی با یکدیگر نزاع نکنید که سست خواهید شد و بوی شما از میان خواهد رفت». این آیه، اتحاد مسلمانان را موجب قوّت و قدرت، شوکت، بو و خاصیت داشتن آنها معرفی می کند و می فرماید: «اگر در میان شما اختلاف افتد، قوّت و شوکت و بو و خاصیت شما از میان می رود.»

نزاع ها بر دو قسم است: بعضی نزاع ها مربوط به تضاد منافع آنی افراد است، اما بعضی نزاع ها ریشه عقیده ای دارند. این هاست که فوق العاده خطرناک است؛ این هاست که از نسلی به نسل دیگر منتقل می شود و بحث ها و جدل ها و کتاب ها و نوشته ها را به وجود می آورد و قرن ها ادامه پیدا می کند و هرچه زمان می گذرد بر موجبات آن افزوده می شود و شکاف عمیق تر می گردد.

ه. «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَ صَابِرُوا وَ رَابِطُوا وَ اتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ»؛^۴ یعنی ای اهل ایمان! صابر و خویشتن دار باشید، یکدیگر را در خویشتن داری یاری نمایید و با یکدیگر پیوند داشته باشید و تقوای الهی داشته باشید؛ باشد که رستگار شوید».^۵

وحدت در احادیث

۱۰. حدیثی را شیعه و سنی از رسول اکرم (ص) روایت کرده اند به این مضمون: «ثَلَاثَةٌ لَا يَغِلُّ عَلَيْهِنَّ قَلْبُ عَبْدٍ مُسْلِمٍ: اخْلَاصُ الْعَمَلِ لِلَّهِ وَ النَّصِيحَةُ لِأَيِّمَةِ الْمُسْلِمِينَ وَ الزَّوْمُ لْجَمَاعَتِهِمْ؛ یعنی سه چیز است که هرگز دل مرد مسلمان در مورد آنها نمی لغزد و خیانت نمی کند: عملی را خالصاً لوجه الله به جا آوردن، خیرخواهی برای پیشوایان مسلمانان، همراهی و ملازمت جماعت مسلمین». ۶

۲۰. در کافی آمده ۷ معاویه بن وهب گفت: از امام صادق (ع) پرسیدم: «ما (یعنی شیعیان) چگونه باید با دیگران (اهل تسنن) معاشرت کنیم؟ تکلیف ما با آنها چیست؟» امام (ع) فرمود: «ببینید ائمه شما چگونه رفتار می کنند مانند امامان خود رفتار کنید. به خدا قسم! امامان شما بیماران آنها را عیادت می کنند، جنازه های آنها را تشییع می کنند، برای آنها شهادت می دهند». ۸

پی نوشت ها :

۱. اشش مقاله، ص ۲۱۲.
۲. سوره شوری/۱۳.
۳. سوره انفال / ۴۶.
۴. سوره آل عمران/۲۰۰.
۵. یادداشت‌های استاد مطهری، ج ۲، صص ۲۰۹-۲۱۰.
۶. امالی شیخ مفید، ص ۱۸۷.
۷. کافی، ج ۲، ص ۶۳۶.
۸. یادداشت‌های استاد مطهری، ج ۲، صص ۲۰۹-۲۱۰.